דער פרשה קוואל

צוזאמען גענומען
פון די שמועסן פון

מורינו הגה"צ
רבי אברהם אלימלך
בידרמן שליט"א

ויקרא - זכור

מכון באר האמונה

יו"ל ע"י

מכון 'באר האמונה'

זיך איינצושרייבען צו באקומען די גיליון
וועכנטליך אויף אימייל און פאר הערות
אין הארות מעלדט אייך צו:

אימייל: Mail@derparshakval.com

טלפון: 1347-871-8285

©

כל הזכויות שמורות למו"ל

אינהאלט

ויקרא - זכור

אלף זעירא - אַפי' די קליינע פּאַסירונגען זענען אויך פון דעם אויבערשטען . . . . א
אברכה את ה' בכל עת - אין יעדן מצב, אויך אין דעם הסתר . . . . א
אַ איד מיט אמונה - לעבט מיט סבלנות און יישוב הדעת . . . . ג
ויקרא מיט אַן אל"ף זעירא - ומשה עניו מאוד מכל האדם . . . . ה
אדם כי יקריב מכן קרבן - מקריב זיין פון זיך . . . . ח
אויך אַ קליינע עבודה איז חשוב . . . . י
אש תמיד תוקד על המזבח - מיטנעמען כוחות אויף שפעטער . . . . יא
כי כל שאור וכל דבש - גאוה און כעס טויגן נישט אפי' ווען מען מיינט לשם שמים . . . . יב
פרשת זכור - אינזין האבן מחיית עמלק ביי יעדע מצוה . . . . יג
מלחמה לה' בעמלק מדר דר - גלייבען אז עס נישט דא קיין מקרה . . . . יד
שבת זכור - אַ סגולה אויף קינדער . . . . טו

עימוד שווארץ: schwartz16@bezeqint.net

ויקרא - זכור

אלף זעירא - אַפי' די קליינע פּאַסירונגען זענען אויך פון דעם אויבערשטען

עס שטייט אין ספר "דברי ישראל", אויף דעם פסוק "ויקרא אל משה", אין וואָרט "ויקרא" איז דאָ אַ קליינע אל"ף, אַן "אל"ף זעיר"א". זאָגט דער "דברי ישראל", ווען עס פּאַסירן גרויסע זאַכן ביי אַ מענטש, ווייסט ער אַז דאָס איז פון דעם אויבערשטען. אָבער ביי די קליינע זאַכן, שפּירט מען נישט אַז דאָס איז פון דעם אויבערשטען. דאס איז דא די רמז: "אלף זעיר"א" אפילו ביי די קליינע זאַכן (זעירא) וואָס זעהען אויס ווי אַ "מקרה", זאָלסטו אויך געדענקען אַז עס איז פון דעם אלופו של עולם.

מיט דעם טייטשט דער "דברי ישראל" די סמיכות פון פסוק ויקרא אל משה, צו דעם סיום פון פרשת פקודי: "לעיני כל בית ישראל לכל מסעיהם". אַ איד דאַרף וויסן אַז "בכל מסעיהם" אין וואָס פאַר אַ מצב ער געפונט זיך נאָר נישט, איז אַלעם פון דעם אלופו של עולם[א].

אברכה את ה' בכל עת - אין יעדן מצב, אויך אין דעם הסתר

עס שטייט אין ספה"ק קדושת לוי (ליקוטים, תהלים, ד"ה אברכה) אויפ'ן פסוק (תהלים לד, א-ב) "לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשהו וילך, אברכה את ה' בכל עת". זאָגן די חז"ל (עי' מדרש תהלים) אַז דוד המלך ע"ה האָט זיך געמאַכט ווי אַ שוטה און אַזוי איז ער געראַטעוועט געוואָרן פון אכיש מלך גת, ווייל די באַדינער האָבן געזאָגט פאַר'ן קעניג אַז דאָס איז נישט דוד, נאָר עפּעס אַ שוטה ח"ו.

האָט דוד המלך פאַרשטאַנען דערפון, אַז פון דעם וואָס דער מענטש געפונט זיך צומאָהל אין נישט אַזאַ גוטע צושטאַנד, ווי למשל ווען ער איז ווי אַ שוטה, ווערט ער גאָר אַמאָהל דורך דעם דוקא געראַטעוועט. אויב אַזוי: "אברכה את ה' בכל עת", דאַרף איך דאַנקען דעם אויבערשטען פאַר אַלעם, אין יעדע צייט, אויך פאַר די זאַכן וואָס זעהען נישט אויס ח"ו ווי גוט'ס.

דער קאָזשניצער מגיד זי"ע האָט געטייטשט דעם פסוק (שמות לג, כג) "וראית את אחורי, ופני לא יראו". דער אויבערשטער האָט זיך כביכול אויסגערעדט צו משה רבינו, פאַרוואָס זעהט דער מענטש דעם אויבערשטען נאָר דעמאָלס ווען עס איז איהם שווער ("אחורי"), אָבער "ופני" - ווען עס גייט אים יאָ גוט, "לא יראו" - זעהט ער מיך נישט.

א. מיר האָבן שוין נאָכגעזאָגט דעם טייטש אויף דעם פסוק (תהלים ט, יט) "כי לא לנצח ישכח אביון, תקות עניים תאבד לעד". דער אויבערשטער פאַרגעסט קיינמאָל נישט דעם אָרימאַן, זיין האָפענונג וועט פאַרלוירן ווערן אויף אייביג. איז שווער, אויב דער אויבערשטער פאַרגעסט קיינמאָהל נישט דעם אָרימאַן, איז פאַרוואָס ווערט זיין האָפענונג פאַרלוירן - "תקות עניים תאבד לעד"? לויט דעם אָנהייב פון פסוק, "כי לא לנצח ישכח אביון", וואָלט ענדערש געפּאַסט אַז דער פסוק זאָל דערנאָך זאָגן: "תקות עניים לא תאבד לעד" - די האָפענונג פון די אָרימעלייט, וועט נישט פאַרלוירן ווערן אויף אייביג?

נאָר די כוונה איז, דער אויבערשטער פאַרגעסט טאַקע נישט פון דעם אָרימאַן, נאָר דער אָרימאַן האָט פאַרשידענע פלענער און האָפענונגען פון וואו ער וועט צוזאַמענשטעלן דאָס געלט וואָס ער דאַרף. אויף דעם זאָגט דער פסוק: "כי לא לנצח ישכח אביון" - דער אָרימאַן וועט נישט פאַרגעסן ווערן, נאָר וואָס דען? "תקות עניים תאבד לעד", די האָפענונגען פון דעם אָרימאַן, דאָרט פון וואו ער טראַכט צו נעמען געלט, דאָס וועט פאַרלוירן ווערן, אָבער נישט אַז דער אויבערשטער פאַרגעסט ח"ו פון דעם אָרימאַן.

דער מענטש דאַרף געדענקען, אַז דער באַשעפער פירט די וועלט.

מיר האָבן שוין נאָכגעזאָגט דאָס וואָרט, אויף די ווערטער פון די חז״ל (ברכות ז:) ״מיום שברא הקב״ה את עולמו לא היה אדם שהודה להשי״ת עד שבאתה לאה ואמרה (בראשית כט, לה) הפעם אודה את ה׳״. לאה איז געווען די ערשטע וואָס האָט געלויבט דעם אויבערשטען.

פרעגן די מפרשים, אברהם, יצחק, און יעקב האָבן דען נישט געלויבט דעם אויבערשטען, אַזוי ווי לאה?

איז דער תירוץ, אַז ״הודאה״ האָט צוויי טייטשן: ״הודאה״ קען מיינען, דאַנקען, און עס קען אויך טייטשן: מודה זיין. ווען צוויי מענטשן האָבן חילוקי דעות, און איינער איז מודה צום אַנדערן אַז ער איז גערעכט, הייסט עס אַ ״הודאה״.

לאה האָט נישט פאַרשטאַנען פאַרוואָס זי איז פאַרפיינטעט ביי יעקב אבינו ע״ה, זי זעהט אַז יעקב אַרבייט פאַר רחל זיבן יאָהר, און זי איז פאַרפיינטעט. ווען זי האָט אָבער געבוירן דאָס פערטע קינד, האָט זי יעצט פאַרשטאַנען אַז עס איז געווען פאַר איר טובה וועגן צו זיין אַ שנואה, ווייל אין דעם זכות האָט זי זוכה געווען צו מער ווי עס איז איר געקומען (די אמהות זענען געווען נביאות, און זיי האָבן געוואוסט אַז ביי יעקב דאַרפן געבוירן ווערן צוועלף שבטים - דריי צו יעדע איינע פון די אמהות), און צום סוף האָט זי געהאַט גאָר זעקס קינדער - אַלץ דערפאַר ווייל זי איז געווען אַ שנואה. דעמאָלס האָט זי ״מודה געווען״, אַז עס האָט זיך געלוינט צו זיין אַ שנואה.

אויף דעם זאָגט דער פסוק ״הפעם אודה את ה׳״ - יעצט בין איך מודה אַז עס איז געווען כדאי צו זיין אַ שנואה. דאָס איז געווען דער ערשטער פאַל פון דעם סאָרט, זינט בריאת העולם.

דער ״שפת אמת״ זאָגט (אחרי, תרנ״ד) ״אם האדם זוכה לאמונה ובטחון כראוי, אזי לבו בטוח שכל הנהגות שלו הוא מאת הקב״ה״ - אויב דער מענטש איז זוכה צו די אמת׳ע אמונה און בטחון, איז ער זיכער אַז אַלע הנהגות זענען פון דעם אויבערשטען, ״והכל הוא כפי הנצרך לו על צד היותר טוב, יותר מכל הטובות שבעולם״, און אַז אַלעס איז לויט ווי עס פעהלט אויס פאַר איהם אויפ׳ן בעסטן אופן, מער ווי אַלעס גוטס אין דער וועלט[ב].

הרה״ק בעל ״אהבת ישראל״ זצ״ל האָט געזאָגט אַז די ווערטער ״מן הוא״, זענען די אותיות אמונ״ה (וכ״כ בספה״ק ארון עדות פרשת בשלח, ובבאר אברהם להרה״ק מסלאנים זצ״ל, פרשת בראשית).

דער רמז אין דעם איז, אַז פונקט ווי ביי דעם מן האָט מען געקענט שפירן אַלע טעמים דערין, אַזוי אויך מיט אמונה שפירט מען אין אַלע מצבים אַלע טעמים.

ב. די דרשנים ברענגען, אַ משל צו אַ מענטש וואָס האָט אַראָפּגעוואָרפן פון דאַך אַסאַך הונדערטער דאָלאַרן, און מענטשן וואָס זענען דורכגעגאַנגען אונטן, האָבן געכאַפּט די הונדערטערס און געגאַנגען, נישט קוקענדיג אַרויף, כדי צו זעהן ווער ס׳איז דאָס דער מענטש וואָס וואַרפט דאָס געלט... שפּעטער, האָט ער אַראָפּגעוואָרפן שטיינערנע בלאָקן, האָבן די מענטשן גלייך אַרויפגעקוקט צו זעהן ווער עס וואַרפט די בלאָקן... האָט דער מענטש אויפ׳ן דאַך געשריגן צו זיי:

- אויב איר וואָלט אַרויפגעקוקט פריהער, ווען איך האָב אַראָפּגעוואָרפן געלט, וואָלט איך נישט געדאַרפט וואַרפן בלאָקן!

אַ איד מיט אמונה - לעבט מיט סבלנות און יישוב הדעת

דער פסוק זאָגט ביי די מרגלים (במדבר יד, א) "ויבכו העם בלילה ההוא", דער פאָלק האָט יענער נאַכט געוויינט. די תורה דערציילט די עוולה פון פאָלק, אַז בנוסף צום חטא האָבן זיי נישט געטאָרט באַלד וויינען. זיי האָבן זיך געדאַרפט לייגן שלאָפן, און נישט באַלד אויפ'ן אָרט וויינען, נאָר אָפּלייגן דעם געוויין אויף מאָרגן.

אַזוי שטייט אין "בחינת עולם" (פ"ח) "העולם ים זועף, והזמן גשר רעוע נטוי עליו". די וועלט איז ווי אַ שטורמישער ים, און די צייט איז אַ שוואַכע בריק וואָס איז איבערגעבויגן אויפ'ן ים. די עוולה איז, דאָס זיך יאָגן מיט דער צייט, אַז מען האָט נישט קיין אמונה און סבלנות אויסצוואַרטן אַביסל.

אַזוי זאָגן די קדמונים, אַז דער חטא פון אדם הראשון איז געווען אַז ער האָט נישט צוגעוואַרט דריי שעה צו מאַכן קידוש, נאָר ער האָט זיך געיאָגט גלייך צו עסן פונעם בוים.

דאָס זעלבע איז געווען ביים חטא העגל (שמות לב, ח) "סרו מהר מן הדרך" וגו'. זיי האָבן זיך געיאָגט, און נישט געהאַט סבלנות. די אידן האָבן באַקומען צוויי קרוינען ווען זיי האָבן געזאָגט "נעשה ונשמע", אָבער צוליב די יאָגעניש - נישט קענענדיג צוואַרטן ביז משה וועט צוריקקומען - האָבן זיי געמאַכט דעם עגל.

אַז מען לעבט מיט אמונה, "יאָגט מען נישט", נאָר מען טוט אַלעס במתינות און מיט ישוב הדעת[ג].

ג. דער גאון בעל "חכם צבי" זצ"ל איז אַלס יונגערמאַן געווען זעהר אָרים, און איז איינגעשטאַנען ביי דעם ערשטן אור פאָטער פון משפחת ראָטשילד, ר' מאיר אנשיל ע"ה, וועלכער האָט אים אַוועקגעשאַנקען אַ צימער אין זיין רייכן פאַלאַץ. די בני הבית האָבן געוואָלט אַוועקשיקן דעם "חכם צבי", אָבער דער פאָטער, ר' מאיר אנשיל, האָט נישט צוגעלאָזט אַוועקצושיקן דעם "חכם צבי".

איינמאָהל איז עס געוואָרן שווער אויך פאַר'ן פאָטער, און ער האָט געזאָגט פאַר'ן "חכם צבי", אַז ער דאַרף זיך זוכן אַן אַנדער אָרט צו וואוינען.

עטליכע שעה שפּעטער, איז געקומען אַ דעלעגאַציע פון האַמבורג איינצולאַדענען דעם "חכם צבי" צו ווערן דער מרא דאתרא אין זייער שטאָט. האָט דער "חכם צבי" געזאָגט צו ר' מאיר אנשיל:

- באמת איז אין הימל געוואָרן אָנגעשריבן שוין פונעם טאָג ווען איך בין געקומען אַהער, אַז דער היינטיגער טאָג זאָל זיין דער לעצטער טאָג וואָס איך האַלט זיך אויף ביי דיר, ווייל דו זעהסט דאָך אַז בלויז עטליכע שעה שפּעטער האָט מען מיך איינגעלאַדנט צו ווערן דער רב אין אַזאַ גרויסע שטאָט. נאָר וואָס דען, אויב דו וואָלסט געהאַט אַביסל סבלנות, און דו וואָלסט זיך איינגעהאַלטן פון מיך אַוועקשיקן, וואָלסטו זוכה געווען צו קינדער תלמידי חכמים ווי איך בין, אָבער ווייל דו האָסט נישט געהאַט קיין סבלנות, וועסטו האָבן קינדער ווי ראָטשילד!

פון דאַן אָן, האָט דער מזל פון געלט אָנגעהויבן צו שיינען ביי דער ראָטשילד משפחה, זיי זענען געוואָרן רייך, אָבער תלמידי חכמים זענען נישט געוואַקסן אין זייער משפחה.

אַמאָהל ווען הרה"ק הרש"ב מליובאַוויטש זצ"ל האָט אַרויסגעקוקט פון פענסטער, האָט ער באַמערקט אַז אויף דער גאַס שפּילט איינער מיט אַ פידל, און נעבן איהם שטייט זיין זוהן אַ יונגעל, און טאַנצט און פאַטשט מיט די הענט (די דורכגייענדיגע מענטשן פלעגן אַריינוואַרפן געלט אין א פושקע פאַר דעם שפּיל).

ווען דאָס קינד איז געוואָרן אַביסל שוואַך, האָט ער אויפגעהערט צו טאַנצן און פאַטשן. האָט דער

אַזוי ווערט געברענגט אין ספרים אויף די ווערטער פון רבי אלעזר בן עזריה (ברכות כז:) "איזיל ואימליך באנשי ביתי", איך וועל גיין און זיך באַראָטן מיט די בני בית, אויב איך זאָל אָננעמען דאָס נשיאות. דאָס וואָרט "ואימליך" איז פון לשון מלכות. די בחינה פון "מלכות" איז, אַז פונקט ווי אַ מלך, אַ מושל, האָט צייט צו וואַרטן, ווייל ער קען דאָך האָבן די זאַך סיי ווען ער וויל נאָר, דאָס זעלבע דאַרף דער מענטש האָבן סבלנות, ווי אַ "מלך".

הרה"ק רבי יצחק'ל וואָרקער זצ"ל האָט געזאָגט אויף דעם וואָס דער אויבערשטער האָט מפייס געווען די לבנה דורך איר געבן די שטערן (רש"י בראשית א, טז). פאַרוואָס האָט דער אויבערשטער איר געגעבן די שטערן?

האָט רבי יצחק'ל וואָרקער געזאָגט, די לבנה האָט זיך אָפּגערעדט אויף דעם וואָס זי איז קלענער ווי די זון, האָט דער אויבערשטער איר געוואָלט באַרואיגן, און איר געגעבן די כוכבים, איר צו ווייזן אַז עס איז דאָ קלענערס פון דיר, די שטערן זענען קלענער ווי די לבנה.

אַזוי געפינען מיר אויך אין דער גמרא (נדרים נ.) אַז רבי עקיבא האָט געליטן פון דחקות ל"ע, און ער האָט געזאָגט פאַר זיין פרוי אַז ווען ער וועט האָבן געלט וועט איר געבן אַ מתנה "ירושלים של זהב". איינמאָהל האָט אליהו הנביא געקלאַפּט אויף די טיר, און געבעטן שטרוי פאַר זיין ווייב וואָס האט געבוירן אַ קינד. האָט רבי עקיבא געזאָגט צו זיין פרוי, "זעהסטו, עס זענען דאָ מענטשן וואָס האָבן נישט קיין שטרוי, און מיר האָבן כאָטש שטרוי".

דער רמז אין דעם איז, אליהו הנביא האָט געוואָלט ווייזן פאַר רבי עקיבא, אַז עס זענען דאָ מענטשן וואָס זענען אין אַן ערגערן מצב ווי זיינער, ווייל ער האָט כאָטש שטרוי, און אליהו האָט דאָס אויך נישט געהאַט[ז].

פאָטער איהם געשלאָגן. דאָס קינד האָט זיך גענומען וויינען, אָבער ער האָט באַלד זיך גענומען טאַנצן און פאַטשן מיט די הענט...

האָט דער רש"ב געפרעגט די חסידים, וואָס איז דער אמת דאָ, דאָס וויינען, אָדער דאָס טאַנצן און פאַטשן?!...

ווען דער גערער רבי, כ"ק אדמו"ר בעל "פני מנחם" זצ"ל, האָט דערציילט די מעשה, האָט ער געזאָגט:

- דער אמת איז, ס'איז אַ חילוק צו דאָס איז אַ איד אָדער אַ גוי. אַ איד לעבט מיט אמונה, "עוז וחדוה במקומו", ער לעבט מיט אמונה אַז אַלעס איז פון דעם אויבערשטען, נאָר וואָס דען, יעצט טוט איהם וויי, וויינט ער (ער איז דאָך נישט מער ווי אַ מענטש). אָבער אַ גוי, וואָס ער האָט נישט קיין אמונה, איז זיין געוויין אמת'דיג, נאָר דאָס טאַנצן און קלאַטשען מיט די הענט איז דער שפיל!

ד. דער בריסקער רב הגרי"ז זצ"ל האָט דערציילט, אַז הגאון רבי איצעלע וואָלאָזשינער זצ"ל האָט אַמאָהל פאַרלוירן אַ קינד ל"ע, און ער האָט נישט געקענט קומען צו זיך פונעם פאַרלוסט. האָט זיין פאָטער, דער גאון רבי חיים וואָלאָזשינער זצ"ל, איהם געזאָגט:

- דיין צער - אויף רבי אלי' (שטראַשון) געזאָגט!

דער דאָזיגער רבי אלי', וועלכער איז געווען רב אין אַ שטאָט נישט ווייט פון וואָלאָזשין, האָט נישט געהאַט קיין קינדער. רבי חיים וואָלאָזשינער האָט געמיינט צו זאָגן פאַר זיין זוהן רבי איצעלע, דו האָסט כאָטש אַ פּאָר קינדער, און רבי אלי' האָט בכלל נישט קיין קינדער, דהיינו עס איז דאָ ערגעס.

לימים, איז ביי רבי אלי' געבוירן געוואָרן אַ זוהן, וועמען ער האָט אַ נאָמען געגעבן שמואל, און ווען דאָס יונגעל איז אַלט געווען איין יאָהר (גענוי אין זעלבער עלטער ווי רבי איצעלע'ס פאַרלוירן קינד איז געווען) **איז ער**

די גמרא זאָגט (ב"ב כה:) "הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יצפין". זאָגט דער "בן יהוידע" (ב"ב שם), דרום איז אויף די רעכטע זאַך (ווען מ'קוקט צו מזרח), און צפון איז אויף די לינקע זייט. די אותיות צו "רעכטס" פון "לב", זענען "אך", און די אותיות צו "לינקס" פון "לב" זענען "גם". די כוונה איז, ווען עס איז נוגע צו חכמת התורה, זאָל דער מענטש אייביג קוקן אויף "רעכטס" - דאָס הייסט צו "אך", וואָס "אכין ורקין מיעוטין" (ר"ה יז: ועי' רש"י, עירובין ק"ה), וואָס איז ווייניגער ווי "לב" , דאָס הייסט, מען זאָל אייביג קוקן אויף אַ צווייטן וואָס קען מער פון דיר, כדי זיך אַראָפּצולערנען פון איהם, מ'זאָל האָבן שאיפות אַרויפצוגיין העכער.

ווען עס קומט אָבער צו גשמיות'דיגע ענינים, "הרוצה להעשיר", "יצפין", זאָל מען קוקן אויף די "לינקע" זייט, וואָס איז "גם", דו זאָלסט אייביג קוקן אויף זיך, ווי דו האָסט מער פון דער צווייטן, וואָס ער האָט ווייניגער פון דיר, ממילא וועסטו זיין צופרידן מיט דעם וואָס דער אויבערשטער האָט דיר געגעבן. דאָס איז מרומז אין די ווערטער "הרוצה להעשיר יצפין", ער זאָל קוקן אויפן לינקע זייט פון לב, וואָס דאָס איז די אותיות גם, אַז ער האָט מער פון אַנדערע, און אַזוי וועט ער שטענדיג זיין צופרידן, ווי די חז"ל זאָגן (אבות פ"ד, מ"א) "איזה עשיר השמח בחלקו".

ויקרא מיט אַן אל"ף זעירא - ומשה עניו מאוד מכל האדם

הגה"ק רבי שמשון אָסטראָפּאָליער זצ"ל זאָגט, דאָס וואָרט "ויקרא" האָט אַ קליינע אל"ף. אין אַן אַנדער אָרט אין דער תורה, איז דאָ אַ גרויסע אל"ף אין דער פסוק - "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה'" וגו' (דברים לג, כט). דאָס קומט אונז צו לערנען, אַז פאַר זיך, האָט משה רבינו ע"ה זיך געהאַלטן גאָר קליין -"ויקרא אל משה", מיט אַ קליינע אל"ף, אָבער ווען ער האָט גערעדט וועגן די אידן, האָט ער געזאָגט: "אשריך ישראל",

---

געוואָרן זעהר קראַנק רח"ל. רבי אלי' איז געזעסן ביי זיין זוהן'ס בעטל און געזאָגט תהלים, און געזאָגט: "דאָס האָט רבי חיים נישט געמיינט! ער האָט נאָר געמיינט צו באַרואיגן זיין זוהן, אָבער ער האָט נישט געמיינט אויף אַזאַ אופן!".

שפּעטער איז דאָס קינד געזונט געוואָרן. דאָס איז געווען דער באַקאַנטער גאון רבי שמואל שטראַשון זצ"ל, מחבר פון חידושי הרש"ש אויף ש"ס.

ה. אַ אידישער שניידער אין דער שטאָט פשיסחא, האָט באַקומען אַ באַשטעלונג דורך דעם פּריץ, איהם אויפצונייען אַ שיינעם בגד. האָט דער איד געזאָגט, "אַוודאי וועל איך מאַכן פאַר'ן פּריץ אַ שיינעם בגד. קען איך דען נייען אַ נישט-שיינעם בגד?!".

ווען דער איד האָט געברענגט צום פּריץ דאָס קלייד, איז דאָס קלייד זייער נישט געפעהלן פאַר די פּרוי פונעם פּריץ. זי האָט געזאָגט, אַז זי עקעלט זיך פונעם קלייד, און קען עס נישט אָנקוקן. האָט דער פּריץ צוריקגעגעבן דעם קלייד פאַר דעם אידישן שניידער, זאָגענדיג, "דאָס קלייד האָט נישט קיין חן".

צוליב דעם וואָס דער פּריץ האָט געזאָגט אַז דאָס קלייד האָט נישט קיין חן, האָבן אויך אַנדערע מענטשן אויפגעהערט באַשטעלן זייערע קליידער ביים שניידער. איז דער שניידער געגאַנגען צום רבי'ן ר' בונם זצ"ל, און זיך אויסגעוויינט דאָס האַרץ, און געפרעגט וואָס צו טוהן. האָט דער רבי ר' בונם איהם געהייסן אויפטרענען דעם גאַנצן קלייד, און עס איבערנייען פונדאָסניי גענוי אַזוי ווי פריער, און עס צוריקברענגען צום פּריץ.

זעלבסט-פאַרשטענדליך, אַז דער שניידער האָט געפאָלגט. ער האָט עס איבערגענייט, און ווען ער האָט

געוואונטשען זענט איר כלל ישראל, און עס געשריבן אין דער תורה מיט אַ גרויסע אל"ף.

דער קאָצקער רבי זצ"ל האָט געזאָגט אויפ'ן פסוק (שמות לד, לה) "כי קרן עור פני משה", די הויט פון משה רבינו'ס פנים האָט געשיינט. זאָגט דער מדרש (שמ"ר פמ"ז, ו) אַז דער שיין אויפ'ן פנים פון משה רבינו ע"ה, איז געווען פון דעם ביסל טינט וואָס איז איבערגעבליבן אין דעם פעדער ביים שרייבן די לוחות, "דיו שנשתייר בקולמוס".

איז שווער, ביי דעם אויבערשטען ב"ה איז דאָך אַלעס מנוי ומדוד, געוואויגן און געמאָסטן פונקטליך, עס איז נישט שייך ביים באַשעפער אַז עס זאָל איבערבלייבן טינט אינעם פעדער?

האָט דער קאָצקער רבי געענטפערט, אַז אַוודאי איז אַלעס געמאָסטן ביי דעם אויבערשטען, און דער אויבערשטער האָט טאַקע געגעבן טינט פאַר די ספר תורה מיט די ריכטיגע מאָס, אָבער משה האָט מיט זיין גרויס עניוות געשריבן אַן אל"ף זעירא אין ויקרא, און "ענו" אָן אַ יו"ד, דערפאַר איז איבערגעבליבן טינט אינעם פעדער. קומט אויס אַז דער "קרן עור פני משה" איז געקומען פון די עניוות פון משה רבינו ע"ה.

דער "ספר החיים" (לאחי המהר"ל זצ"ל) זאָגט (ספר זכיות, ח"א, פ"א), פאַרוואָס ווערט משה אָנגערופן "משה רבינו", מען זאָגט אַרום משה'ס נאָמען נאָך איידער מען דערמאַנט אַז ער איז אונזער רבי?

זאָגט דער "ספר החיים", אַז דער באַשעפער האָט געוואָלט אַז אידן זאָלן וויסן פאַרוואָס ער האָט אַזוי ליב משה רבינו, ווייל ער איז ביי זיך "משה", נישט "רבינו". צוערשט ווייסט ער ביי זיך

עס געברענגט צום פריץ, האָט דער פריץ גאָר שטאַרק הנאה געהאַט דערפון, און געזאָגט אַז דאָס קלייד געפעלט איהם...

שפעטער, האָט דער רבי ר' בונם געזאָגט צו דעם שניידער:

- דער רבונו של עולם האָט אַריינגעלייגט אין טבע פון דער בריאה, אַז גאוות האָט נישט קיין חן, נאָר ענוה, ווי דער פסוק זאָגט (משלי ג, לד) "ולענוים יתן חן". דעריבער, ווען דו האָסט אין אָנהייב גענייט דעם קלייד מיט'ן "ר' איך", "איך" קען מאַכן נאָר שיינע קליידער, האָט דאָס קלייד נישט געהאַט קיין חן אין די אויגן פון דעם פריץ און זיין ווייב, אָבער דאָס צווייטע מאָהל האָסטו עס גענייט מיט אַ צובראָכן האַרץ, און נאָך צוגעלאָזט אַ פאָר טרערן דערביי... דערפאַר האָט עס געהאַט חן.

ו. הגאון הרב שך זצ"ל האָט געפרעגט אויף דאָס ענין פון "ויקרא - אל"ף זעירא". ווי אַזוי האָט משה רבינו געמעגט שרייבן אַ קליינע אל"ף אין וואָרט "ויקרא"? פון יעדן אות אין דער תורה לערנט מען דאָך אַרויס תילי תילין של הלכות, ממילא אויב עס פעלט פון דעם שיעור אין אות אל"ף, וועט דאָך פעהלן הלכות?

האָט הרב שך געענטפערט, אַז משה רבינו האָט געהאַלטן, אַז אַ נאָך גרעסערער לימוד ווי אַלע תילי תילין של הלכות, איז ווען אַ איד האַלט זיך קליין, צו וויסן אַז ער איז גאָרנישט, נאָר אַלעס קומט פון דעם אויבערשטען.

ז. דער וויזשניצער רבי, הרה"ק בעל "אמרי חיים" זצ"ל פלעגט זאָגן בדרך צחות אויף אידיש, אויפ'ן פסוק (שופטים ה, א) "ותשר דבורה וברק בן אבינועם", און עס האָבן געזינגען דבורה און ברק דער זוהן פון אבינועם. דער טייטש פון וואָרט "ותשר" איז אויך פון לשון אָפּגעטוהן ("ותסר"), "דבורה" איז אַ בין וואָס בייסט. אויב מען טוט אָפּ פון זיך די "בין" וואָס בייסט, "וברק בן" - קען מען שיינען ווי די זון ("בן" - אַ זון, וואָס קען אויך באַדייטן די "זון" - שמש).

אַז ער איז נישט מער ווי "משה", און בלויז אין דעם זכות איז ער אויך "רבינו"[ח].

אַזוי שרייבט דער "שפת אמת" (תזריע, תרל"א, ד"ה ברש"י עץ ארץ שנתגאה וכו') אויף דעם וואָס משה רבינו ע"ה איז געווען "עניו מאד": "כי בודאי אין המכוון להיות אדם עניו ע"י דמיון שקר, כי מה שנאמר במשה רבינו ע"ה עניו מאוד, אף שבוודאי ידע כי הוא הדעת של כל ישראל, אך ע"י שיודע היטב כי הכל מחיות השי"ת, אם כן אף שבוודאי יש בכל עבודה נקודה מן האדם בעצמו והוא הרצון, מכל מקום אין ניכר מזה לאדם כלל לידע כמה יש בעבודתו מעצמו, ורק הכל מהשי"ת, ואיך יוכל להתגאות במה שאינו שלו, והגיאות עצמו הוא הסימן שהוא שפל באמת". עס איז זיכער אַז די כוונה אין עניו מאוד איז נישט אַז משה רבינו איז געווען אַן עניו מיט פאַלשע דמיונות, נאָר דאָס וואָס משה רבינו ווערט אָנגערופן עניו מאוד, איז דערפאַר ווייל מיט דעם אַלעם וואָס משה רבינו האָט געוואוסט אַז ער איז די בחינת "דעת" פון אַלע אידן, האָט ער פאַרשטאַנען אַז אַלעם קומט פון דעם אויבערשטען[ט], אין דערפאַר איז דאָך נישט שייך זיך צו האַלטן גרויס מיט אַ זאַך וואָס געהערט נישט צו איהם.

דער רמב"ן ז"ל שרייבט (אגרת הרמב"ן) "וכאשר תתנהג במדת הענוה וכו', אז תשרה עליך רוח השכינה מזיו כבודו וחיי עוה"ב". ווען דו וועסט זיך פירן מיט די מדה פון ענוה, וועט אויף דיר רוהען דער גייסט פון דער שכינה הק' פון באַשעפער'ס הערליכן כבוד.

אַזוי טייטשט דער גערער רבי, הרה"ק בעל "אמרי אמת" זצ"ל (ליקוטים, קידושין ל.) דעם פסוק (ויקרא יא, מב) "כל הולך על גחון", אַלע באַשעפענישן וואָס גייען אויפן בויך. זאָגט די גמרא (קידושין ל.) "וא"ו דגחון חציין של אותיות", דער ו' פון וואָרט גחון איז ביים העלפט פון די אותיות פון דער ספר תורה. האָט דער חידושי הרי"ם געזאָגט, אַז ווען מען קומט אָהן צו דעם אַז מ'האָט שוין געלערנט אַ האַלבע תורה, דאַרף מען גיין איינגעבויגן, "הולך על גחון", זיך נישט צו האַלטן גרויס, נאָר וויסן אַז מ'האָט עס דערגרייכט מיט סייעתא דשמיא[י].

ח. דער ספר החיים שרייבט דאָס לשון: ואף משה רבינו ע"ה, שהיה אבי כל החכמים, לא נקרא רבינו משה, רק נקרא משה רבינו, להגיד שלא החזקנו את תורתו בתורת אמת בשביל רוב התחכמותו רק מפני שהיה עניו מכל אדם, ולא החזיק עצמו רק משה בעלמא.

ט. ענליך האָט געזאָגט הרה"ק רבי בונם פון פשיסחא זצ"ל, אַז משה רבינו ע"ה האָט געוואוסט אַז ער איז דער רבי פון די אידן, נאָר ער האָט זיך געהאַלטן ווי אַ פויגל וואָס איז אַרויפגעשטעלט געוואָרן אויפ'ן הונדערטסטן שטאָק.

י. עס איז ידוע, אַז דער רבי ר' זושא זי"ע פון האניפאלי האָט געטאַנצט, און געזאָגט, "דער סיבה פאַרוואס איך טאַנץ איז, ווייל איך בין נישט ווערד אַז די ערד זאָל מיך האַלטן!"... (ווען מען טאַנצט איז מען טייל צייט אין דער לופטן).

האָט הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל געזאָגט אויף דעם:

- פון די ווערטער פון הייליגן רבי'ן ר' זושא קומט אויס, אַז וואָס וויייניגער ווערד דער מענטש איז, דאַרף ער מער טאַנצן...

דאָס איז אַ לימוד פאַר יעדן איד, ער זאָל נישט מיינען אַז וויבאַלד ער איז נישט ווערד מעג ער זיין בעצבות, נאָר אדרבה, דו ביזט נישט ווערד אַז די ערד זאָל דיך האַלטן, זאָלסטו נאָך מער טאַנצן און זיין בשמחה פון דעם וואָס די ערד האַלט דיך יאָ, כאָטש דו ביזט נישט ווערד דערצו.

אדם כי יקריב מכן קרבן - מקריב זיין פון זיך

אויפ'ן פסוק (א, ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, תקריבו את קרבנכם" וגו', זאָגט דער של"ה הקדוש, "אדם כי יקריב מכם", אויב דו ביזט מקריב פון זיך פאַר דעם אויבערשטען, איז עס "קרבן לה'" - אַ קרבן פאַר דעם אויבערשטען, "מן הבקר ומן הצאן" - אויב דו ביזט נאָר מקריב פון די שאָף און רינדער, דו ביזט נישט מקריב "פון זיך" -"תקריבו את קרבנכם" - איז עס דיין אייגענער קרבן[יא].

אויפ'ן פסוק (א, ג) "אם עולה קרבנו מן הבקר וגו' אל פתח אהל מועד יקריב אותו לרצונו לפני ה'", האָט געזאָגט דער "חוזה" פון לובלין זי"ע: "אם עולה קרבנו מן הבקר" - אויב דער מענטש ברענגט פאַר מיר אַ קרבן עולה פון אַ בהמה, "אל פתח אהל מועד יקריב אותו" - זאָל ער עס ברענגען נאָר ביז די טיר פון אהל מועד. "יקריב אותו לרצונו" - אויב דער מענטש איז מקריב זיין רצון פאַר דעם אויבערשטען, דאַן "לפני ה'" - גייט עס אַריין צו מיר כביכול לפני ולפנים.

אַזוי האָט געזאָגט דער קאָצקער רבי זצ"ל (שיח שרפי קודש, ח"א, אות של"ד) אויף די ווערטער פון די חז"ל (עי' שהש"ר פ"ה, ב) "פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם", איר זאָלט נאָר עפענען אַ טוהר ווי די שפיץ פון אַ נאָדל, וועל איך עס שוין פאַרברייטערן פאַר דיר, ווי די גרויסע טוהר פון דעם אולם. די וועלט טייטשט "כחודו של מחט" - אויך אַ קליין לעכעלע, ווי דאָס לעכל פון אַ נאָדל. אָבער מיר טייטשן - האָט דער קאָצקער רבי געזאָגט - "כחודו של מחט", "עס זאָל זיין געלעכערט אדורך און אדורך". דאָס מיינט, לענינינו, אַריינשטעכן אַביסל אין "אייגענעם פלייש", צו קענען פאַרמאַכן דאָס מויל לעת הצורך, אָדער צוברעכן אַ תאוה[יב].

יא. די גמרא זאָגט (ברכות לה.) אַז אויף ווײַן מאַכט מען אַ "בורא פרי הגפן", און דער טעם דערפון איז, ווייל עס איז "נשתנה למעליותא" - עס איז פאַרענדערט געוואָרן צום גוטן. ווי אַזוי ווערט דער ווײַן "נשתנה למעליותא"? דורך דעם וואָס מען צעפּרעסט די טרויבן. זעהט מען פון דעם אַ רמז בדרך העבודה, אַז ווען דער מענטש "צעפּרעסט" זיך אַביסל, ווערט ער פאַרענדערט צום גוטן. מיט יעדע קלייניגקייט וואָס אַ איד אַרבעט אויף זיך ווערט ער בעסער.

יב. הגה"צ רבי אלי' לאָפּיאַן זצ"ל האָט דערציילט, אַז מ'האָט אַמאָהל געכאַפּט אַ מענטש וואָס האָט פאַרשפּרייט פאַלשע דאָלאַרן, און מ'האָט איהם איינגעזעצט אויף אַ יאָהר צייט. שפּעטער האָבן די פּאָליציי געכאַפּט דעם דרוקער וואָס האָט געדרוקט די דאָלאַרן, און ער האָט באַקומען תפיסה אויף זיבן יאָהר. האָט ער געפרעגט, פאַרוואָס האָט מען יענעם - ביי וועמען מ'האָט געפונען צוועלף פּעקלעך פאַלשע דאָלאַרן - געגעבן נאָר איין יאָהר, און ער - דער דרוקער - ביי וועמען מ'האָט נאָר געטראָפן דאָס מאַשינדל, האָט באַקומען זיבן יאָהר טורמע?!

האָט מען איהם געענטפערט: "דו האָסט דאָס מאַשינדל, פון וועלכן מ'קען מאַכן מיליאָנען פּעקלעך פון פאַלשע דאָלאַרן, אָבער יענער האָט דאָך נאָר 12 פּעקלעך".

מיט דעם האָט רבי אלי' לאָפּיאַן מסביר געווען דאָס וואָס דער רמב"ם שרייבט אַז מען דאַרף אייביג גיין צום שורש פון דער עבירה, די מדות פון מענטש. דער עיקר איז נישט די "פּעקלעך", נאָר דאָס "מאַשינדל", וואָס טרייבט צו אַלע שלעכטע זאַכן רח"ל.

אַזוי שרייבט דער רמב"ם (הלכות תשובה פ"ז, ה"ג) "ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ורדיפת ממון". דער מענטש זאָל תשובה טוהן און אַנטלויפן פון כעס, שנאה, קנאה און פון נאָכלויפן נאָך געלט, ווייל די אַלע זאַכן זענען דער שורש פון אַלע מעשים רעים רח"ל.

הרה"ק רבי שלמה'קע זוועהילער זי"ע האָט געזאָגט, ויקרא אל"ף זעירא, אל"ף איז דער באַשעפער, אלופו של עולם. דער באַשעפער כביכול האָט זיך קליין געמאַכט, ווייל ער וויל נעמען אַ קרבן פונעם מענטש.

לענינינו, אין כלל פון "קרבן" איז יעדע התגברות היצר וואָס מיר באַווייזן אויף דער וועלט. אויף דעם מאַכט דער אויבערשטער כביכול זיך קליין, כדי אָנצונעמען אונזער "קרבן" אויף יעדן שריט און טריט[יג].

הרה"ק רבי שלמה'קע זוועהילער זי"ע, וועלכער האָט געוואוסט וואָס עס טוט זיך במתיבתא דרקיעא, האָט אַמאָהל געזאָגט פאַר איש אמונו ומשמשו בקודש, הגה"ח רבי אלי' ראָטה זצ"ל, די פאָלגענדע ווערטער:

- ווען אַ איד קומט אַרויף אין הימל, פרעגט מען איהם, וואָס ער האָט געברענגט. ענטפערט ער, איך האָב געברענגט אהבה, יראה... זאָגט מען איהם אַז ער זאָל עס אַוועקלייגן אין דער רעכטער זייט. דאַן ווייזט מען איהם מיליאָנען מלאכים ווי זיי זאָגן "קדוש קדוש קדוש", און פון דער לינקער זייט ווייזט מען איהם מיליאָנען מלאכים וואָס זאָגן "ברוך כבוד ה' ממקומו". דאָס מיינט איהם צו זאָגן, אהבה ויראה האָבן מיר גענוג אין הימל, אָבער וואָס האָסטו געברענגט פון דאָרט, עפּעס וואָס מיר האָבן נישט דאָ[יד]?!

יג. הרה"ג ר' עזריאל טויבער שליט"א, וועלכער איז פיל עוסק בקירוב רחוקים, דערציילט, אַז אַמאָהל פרייטאָג צו נאַכט איז ער געזעסן מיט אַ גרופּע יוגענטליכע וועמען מען דאַרף מקרב זיין, און געזונגען מיט זיי זמירות און ניגונים. פּאַרטאָגס האָט איינער פון זיי ל"ע אַרויסגענומען אַ ציגאַרעט צו פאַררייכערן אין שבת רח"ל. איז הרב טויבער צוגעגאַנגען צו יענעם בחור, און איהם געפרעגט:

- אויב דער רבונו של עולם וואָלט ביי דיר געבעטן אַ ציגאַר, וואָלסטו איהם געגעבן?!

ענטפערט דער בחור:

- זיכער, פאַר'ן אויבערשטען וואָלט איך אַפילו אַוועקגעגעבן מיין לעצטן ציגאַרעטל...

האָט ר' עזריאל אים געזאָגט:

- דער רבונו של עולם בעט פון דיר דעם דאָזיגן ציגאַרעטל!

זעלבסט פאַרשטענדליך, אַז דער בחור האָט עס אַוועקגעוואָרפן.

אַוודאי האָט אַזאַ מעשה נישט דירעקט אַ שייכות מיט אונז, אָבער עס לערנט אונז, אַז ווען עס ברענט אונז צו טוהן אַ זאַך וואָס טויג נישט, אַ דיבור, אַ ראי', וכדומה, דאַרף מען זיך דערמאַנען אין דעם וואָרט, אַוועקצושענקען פאַר'ן באַשעפער דאָס "ציגאַרעטל", און ממילא וועט מען נישט זינדיגן, "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'".

יד. על דרך משל, אַ איד קומט אַהיים פון אַ געשעפטליכע נסיעה אין אויסטראַליע אָדער פון אַמעריקע, פרעגט איהם זיין זוהן: "טאַטי, וואָס האָסטו מיר געברענגט". אויב ער וועט איהם זאָגן, "איך האָב דיר געברענגט באַמבאַ און ביסלי", וועט דאָס קינד זאָגן: "טאַטי, באַמבאַ און ביסלי האָב איך גענוג דאָ אינדערהיים, מען קען עס קויפן אין 'יש'! אָבער וואָס האָסטו מיר געברענגט אַ מתנה וואָס מען קען נאָר באַקומען דאָרט אין אויסטראַליע, צו אין אַמעריקע?!...".

אויב אַ קומט אַרויף אין הימל און ער זאָגט, "איך האָב געברענגט אַביסל שבירת המדות, אַ שבירת התאוה, שבירת הקנאה, שבירת הכבוד", זאָגט מען איהם אויבן אין הימל: "אָה, דאָס איז אַ מצרך מבוקש מאד", אַן אַרטיקל וואָס מען זוכט זעהר שטאַרק דאָ אין הימל, ווייל דאָ איז נישט דאָ קיין יצר הרע...

דאָס זאָגט דער פּסוק "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", מען דאַרף מקריב זיין עפּעס "פון זיך" פאַר דעם אויבערשטען, זיך איינהאַלטן פון אַן עבירה, וואָס אויף דעם זאָגט די גמרא (פסחים קיג.) "שלשה הקב"ה מכריז עליהם בכל יום", וכו' דריי מענטשן וואָס דער אויבערשטער רופט אויס אויף זיי אין הימל יעדן טאָג.

אַזוי טייטשט דער "תפארת שלמה" דעם פּסוק, "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'". ווען אַ מענטש וויל זיך דערנענטערן צום אויבערשטען, און ער ווערט צובראָכן ביי זיך, איז די עצה, ווייסטו ווי אַזוי דו קענסט נאָנט ווערן צום אויבערשטען? זאָגט די תורה: "מן הבהמה" - לערן זיך אַראָפּ פון אַ בהמה. זי האָט נישט קיין קדושה, אָבער אויב אַ איד זאָגט "הרי זו עולה", ווערט עס באַלד אַ קרבן עולה, עס ווערט קדשי קדשים, בלויז פון דריי ווערטער וואָס דער איד האָט געזאָגט "הרי זו עולה". איז דאָך אַוודאי געוויס אַז דער מענטש, קען ווערן הייליג אין אַ מינוט. אויב ער זאָגט "מאי דהוה הוה" - וואָס ס'איז געווען, איז געווען, אָבער פון יעצט און ווייטער וויל איך זיין הייליג, איז דאָך אַוודאי און אַוודאי אַז ער ווערט געהייליגט ווי אַ קרבן[טו].

אויך אַ קליינע עבודה איז חשוב

כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (ב, יא). דער "בית אהרן" זאָגט (דף עד. עו:), דער חילוק צווישן "חמץ" און "מצה" איז בלויז מיט אַ קליין שטרעכל אין דעם אות חי"ת, וואָס איז מער ווי ביים אות ה"א. זעהט מען פון דעם, אַז אַפילו מיט אַ משהו וואָס מען ברעכט פון זיך, ווערט מען דערהויבן פון "חמץ" צו "מצה". דאָס לערנט אונז, אַז אַפילו אַ משהו עבודה איז גענוג. "נתעלה מחמץ למצה כהרף עין"[טז].

טו. אַזוי האָבן די סלאָנימער צדיקים געטייטשט וואָס מיר זאָגן אין הגדה של פסח: "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו". "מתחילה" - אויב דער מענטש קוקט שטענדיג "מתחילה", וואָס עס איז געווען פריהער, דאַן "עובדי עבודה זרה היו אבותינו", דאַן איז ער נאכנישט אַרויסגעקראכען פון זיין עבודה זרה געזעלשאַפט, ווייל דאָס ברענגט אים צו עצבות, אָבער "ועכשיו", ער קוקט נאָר פון יעצט און ווייטער, דאַן "קרבנו המקום לעבודתו" - ווערטער ער נאָנט צו עבודת ה'.

עס ווערט טאַקע דערציילט, אַז איינער פון די סלאָנימער רבי'ס האָט טאַקע ביים סדר, זאָגנדיג די ווערטער "ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו", געזעצט אויפ'ן טיש מיט אַזאַ התלהבות, אַז די מצות האָבן זיך צובראָכן, און דער בעכער האָט זיך געטרייסעלט, ביז ער האָט אַרויסגעזאָגט מיט אַ ברען דאָס וואָרט "ועכשיו!".

טז. דער נאַוואַרדאָקער האָט אַמאָהל פאַרציילט, אַז אַן אָרימאַן איז געגאַנגען בעיצומו של יום שב"ק אויף דער גאַס, און ער האָט באַמערקט אויף דער ערד ליגן אַ גרויסן סכום געלט. האָט ער גענומען טראַכטן ביי זיך, אוי, אַזוי פיל געלט! אָבער ער האָט זיך געכאַפּט אַז היינט איז דאָך שב"ק, און מ'טאָר נישט אָנרירן דאָס געלט. דאַן האָט ער זיך געמאַכט אַ חשבון, עס איז דאָך אַ ספק פיקוח נפש... צו ברענגען אַזאַ סכום אַהיים פאַר די הונגעריגע בני בית. דאַן האָט ער געטראַכט צו טוהן מיט אַ "טלטול מן הצד", און "לצורך גופו" וכו', ביז ס'איז צוגעקומען אַ מענטש און איהם געזאָגט "געב אַ קוק די אַלע דאָלאַרן זענען פאַלשע"... ברגע כמימרא איז די גאַנצע "היץ" פונעם געלט אַראָפּ פון איהם, ווייל עס איז דאָך פאַלשע געלט...

האט דער דער נאַוואַרדאָקער מסביר געווען, אַז דאָס וויל דער באַשעפער פון אַ מענטש. ער זאָל

עס איז ידוע דאָס וואָרט פון בעל שם טוב הק' זי"ע (מובא בספה"ק צפנת פענח, אורח לחיים פרשת לך, ועוד) אויף די ווערטער פון דער גמרא (שבת עה.) שוחט משום מאי מחייב, אויף וועלכע מלאכת שבת איז דער שוחט חייב, רב זאָגט אַלס די מלאכה פון צובע, און שמואל זאָגט אַלס די מלאכה פון נטילת נשמה. זאָגט רש"י: "אשוחט דעלמא קאי". זאָגט דער בעל שם טוב, אַז דאָס מיינט מען דעם יצר הרע, וואָס ער שחט ליידער די גאַנצע וועלט, איבערערדנדיג מענטשן צו טוהן עבירות רח"ל. שמואל זאָגט, משום נטילת נשמה, דער יצר הרע נעמט צו די נשמה פון די מענטשן רח"ל, דורך דעם וואָס זיי טוהן עבירות. רב זאָגט, אַז דער יצר הרע וועט לעתיד לבא גע'משפט ווערן צוליב דעם וואָס ער פאַרבט די מצוות אויף עבירות, און עבירות אויף מצוות. ער רעדט איין דעם מענטש אויף אַן עבירה אַז עס איז אַ מצוה, און אויף אַ מצוה אַז עס איז אַן עבירה. ער מאַכט אַ שפיל, און פאַרבט אָפּ אַלעם מיט זיינע ליגענס.

דער "חובות הלבבות" שרייבט (שער יחוד המעשה, פרק ה') "אתה ישן לו והוא ער לך", דו שלאָפסט, און דער יצר הרע איז וואַך, דיך צו מאַכן זינדיגן. ער שלאָפט נישט.

די כוונה דערפון איז, "הוא ער לך" - דער יצר הרע איז וואַך צו מאַכן דעם מענטש זינדיגן ח"ו, ווייל "אתה ישן לו", דערפאַר ווייל דו שלאָפסט אַ טיפן שלאָף, קען דער יצר הרע זיך מתגבר זיין אויף דיר. מען דאַרף זיך אויפכאַפּן פון טיפן שלאָף, ווי שלמה המלך ע"ה זאָגט (משלי ו, ד): "אל תתן שינה לעיניך ותנומה לעפעפיך".

די חז"ל זאָגן (תק"ז תיקון ה') אַז ווען די וועלט איז באַשאַפן געוואָרן, האָבן די אונטערשטע וואַסערן געוויינט, "אנן בעינן למיהוי קמי מלכא", מיר ווילן אויך זיין פאַר דעם קעניג, און פאַרוואָס האָט מען אונז דערווייטערט פונעם קעניג, דעם מלך מלכי המלכים הקב"ה? האָט דער אויבערשטער זיי צוגעזאָגט, אַז מען וועט נוצן וואַסער פאַר ניסוך המים און זאַלץ פאַר די קרבנות.

דאַרף מען פאַרשטיין, ביי ניסוך המים האָט מען גענוצט בלויז דריי לוגין, לויט די שיטה פון די חכמים, און לויט רבי יהודה איז עס געווען בלויז איין לוג (סוכה מח:), און דער ים איז דאָך אַ דריטל וועלט, אויב אַזוי, ווי אַזוי האָבן די אונטערשטע וואַסערן זיך באַרוהיגט ווען דער אויבערשטער האָט זיי געזאָגט אַז מען וועט זיי נוצן אויף ניסוך המים, און אויף זאַלץ פאַר די קרבנות?

ענטפערט דער "שפת אמת", אַז אויב דער מענטש פאַרשטייט וואָס עס מיינט יעדע קליינגקייט, אפי' ווען ער האָט זיך נאָר אַביסל מתגבר געווען אויף די תאוה, פאַרשטייט ער אויך די כוונה ווי אַזוי דער ים האָט זיך באַרואיגט פון דריי לוגין אָדער איין לוג, אָדער פון זאַלץ אויפ'ן קרבן, ווייל מיט אַ קליינינגקייט, אַז מ'ברעכט זיך אַפילו אַביסל, קען דער מענטש ווערן אַן אַנדערער מענטש. ממילא איז דער ים באַרואיגט געוואָרן אַפילו מיט דריי לוגין וואַסער פאַר ניסוך המים און זאַלץ פאַר די קרבנות, ווייל מיט דריי לוגין איז דער ים שוין מער נישט דער זעלבער ים, עס איז שוין נאָנט צום אויבערשטען.

אש תמיד תוקד על המזבח - מיטנעמען כוחות אויף שפעטער

אויפ'ן פסוק אין פרשת צו (ו, ז) "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", ווערט דערציילט (מובא בספר י"ג אורות ח"א), אַז הרה"ק רבי יוסף האַלבערשטאַם זצ"ל פון קשאַנוב (אַ זוהן פון הרה"ק רבי דוד מקשאַנוב זצ"ל) איז אַמאָהל געזעסן ביי זיין

אַראָפּלאָזן די "היץ" פון גשמיות, און פאַרשטיין אַז אַלעס איז "מזויף", און אַזוי וועט פאַר איהם זיין לייכטער מקיים צו זיין דעם "אדם כי יקריב מכם".

זיידן, דעם צאַנזער רב זי"ע, אין דרויסנדיגן צימער, און איבערגעזאָגט אַ תורה וואָס ער האָט געהערט פון זיין שווער, הרה"ק רבי מענדעלע גלאָגובער זצ"ל (אַ זוהן פון הרה"ק הרבי ר' אשר'ל מראָפּשיץ זי"ע).

פּונקט דעמאָלס איז דער צאַנזער רב זי"ע אַרויסגעקומען פון צימער, און געהערט ווי זיין אייניקל, רבי יאָסעלע, זאָגט נאָך אַ תורה פון זיין שווער דעם גלאָגובער, האָט דער צאַנזער רב געזאָגט:

- האָרך-זשע (הערט צו) תורה-זאָגן, איך וועל אייך זאָגן אַ תורה... "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". "אש" - אַ פייער. "תמיד" - שטענדיג, "תוקד" - זאָל ברענען. "על המזבח" - אויפ'ן האַרץ פון מענטש (אינעם פנימיות פונעם האַרץ, וואו ער שחט דעם יצה"ר). "לא תכבה" - אויך ווען מ'גייט ח"ו אַוועק פון אַן עבירה...

דאָס הייסט, מ'זאָל נישט צולאָזן אַז די עבירה זאָל גורם זיין אַז דאָס התלהבות אין זיין האַרץ זאָל זיך אויסלעשן ח"ו, נאָר מ'זאָל אָנגיין מיט עבודת השם, און זיך נישט מייאש זיין ח"ו.

מיר זאָגן אין דער הגדה של פסח "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו", נישט נאָר איין פאָלק איז געשטאַנען אויף אונז צו פארלענדן ח"ו. קען מען זאָגן בדרך רמז, דער יצר טוב רעדט-צו דעם מענטש ער זאָל טוהן גוטס, עפענען אַ גמרא און לערנען, פאַרמאַכן די אויגן ווען עס קומט אַ ראי' אסורה, וכדומה. זאָגט דער יצר הרע צום מענטש: "אָבער שפּעטער וועסטו דאָך ממילא צוריקפאַלן?!". זאָגט דער יצר טוב: גוט, אָבער איינמאָהל איז אויך כדאי, אַפילו אויף אַ קורצע צייט איז כדאי צו טוהן די מצוה. זאָגט דער יצר הרע: "איין מאָהל איז נישט גענוג".

אויף דעם זאָגט דער בעל הגדה: "שלא אחד בלבד", דאָס וואָס דער יצר הרע רעדט דיר איין אַז "איינמאָהל איז נישט גענוג", דאָס פאַרלענדט דעם מענטש ח"ו ("עמד עלינו לכלותינו").

כי כל שאור וכל דבש - גאוה און כעס טויגן נישט אפי' ווען מען מיינט לשם שמים

הרה"ק רבי חיים חייקל זצ"ל פון האמדורא, האָט געזאָגט אויפ'ן פסוק אין דער היינטיגער סדרה (ב, יא) "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'", זויערטייג און האָניג טאָר מען נישט מקטיר זיין פאַרן באַשעפער אַלץ אַ קרבן. "שאור" איז אַן אויפגעבלאָזענער טייג, דבש, האָניג, קומט פון בינען, און די גמרא זאָגט אַז אַ בין האָט "עכס", וואָס איז די זעלבע אותיות ווי "כעס". איז דער פסוק מרמז, "כי כל שאור" - גאוה, אַן אויפגעבלאָזענער טייג, "וכל דבש", וואָס האָט אין זיך "עכס" וואָס איז די זעלבע אותיות ווי "כעס" - "לא תקטירו ממנו אשה לה'", די צוויי זאַכן, גאוה און כעס, טויגן נישט אַפילו ווען מ'מיינט עס לשם שמים.

אַזוי שטייט אויך אין ספר "אהבה בתענוגים" (אבות פ"ה, מי"א) להגה"ק רבי אברהם אזולאי זצ"ל (דער זיידע פונעם חיד"א ז"ל), אויף די ווערטער פון דער משנה "קשה לכעוס ונוח לרצות, חסיד. נוח לכעוס וקשה לרצות, רשע", דער וואָס עס איז שווער איהם צו ברענגען לכלל כעס, און ער לאָזט זיך שנעל איבערבעטן דער איז אַ חסיד, דער וואָס ווערט אָבער שנעל אויפגערעגט, און ער לאָזט זיך נישט איבערבעטן דער איז אַ רשע. פרעגט דער "אהבה בתענוגים", וואס איז דער חידוש פון דעם, פאַרוואָס דאַרף אונז די משנה דאָס לאָזן הערן?

ענטפערט ער, אַז מ'וואָלט געקענט מיינען אַז אַ חסיד איז נאָר דער מענטש וואָס קומט קיינמאָהל נישט צו לכלל כעס, אָבער אַ מענטש וואָס קען זיך אַמאָהל בייזערן, אַפילו אויב עס איז "קשה לכעוס", אָבער אַ חסיד איז ער נישט. לערנט

אונז די משנה, אַז אַפילו דער "קשה לכעוס" איז אויך בגדר פון אַ חסיד, ווייל אַ מענטש איז נישט קיין מלאך, און מען דאַרף אַרבייטן אויף שבירת המדות. מ'דאַרף אָבער אויך געדענקען אַז "קשה לרצות" איז אויך אַ רשע. נישט נאָר איינער וואָס ווערט בכלל נישט איבערגעבעטן איז אַ רשע, נאָר אויך דער "קשה לרצות" איז אַ רשע רח"ל[יז].

די צדיקים פון סלאָנים פלעגן זאָגן, דער מהות פון המן הרשע איז (אסתר ג, ה) "וימלא המן חימה", יעצט קען מען נישט רעדן מיט איהם, ווייל ער איז אין כעס[יח]!

פרשת זכור - אינזין האבן מחיית עמלק ביי יעדע מצוה

דער "בית אהרן" שרייבט (פורים, דף סז.) "כל איש ישראל, כל מה שהוא עושה, צריך להיות (כוונתו) שבזו העשייה יתמחה הזכר של עמלק". יעדער איד, ביי יעדע זאַך וואָס ער טוט, דאַרף ער אין זינען האָבן אַז מיט דער דאָזיגער מעשה זאָל אויסגעמעקט ווערן דער אָנדענק פון עמלק. "וכאשר יהיה נזהר בזה כל בר ישראל, אזי בטוח אני אשר חיש מהר יהיו פטורים מכל הצרות". און אַז יעדער איד וועט זיין געוואָרענט אין דעם, בין

יז. דער "אהבה בתענוגים" שרייבט דאס לשון: "שזה (מי שקשה לכעוס ונוח לרצות) ייקרא חסיד, לפי שמי שלא יכעוס כלל נקרא מלאך".

יח. עס האָט דערציילט אַ זוהן פון הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל, אַז אַמאָהל פסח ביינאַכט פאַר'ן סדר, האָט אַן אייניקל פון רבי זלמן אַרומגעטאַנצען אין שטוב, און אַזוי טאַנצנדיג האָט ער צובראָכן די מצות. אָבער אַנשטאט זיך צו בייזערן, האָט רבי זלמן בריזל געזאָגט:

- רבונו של עולם, איך דאַנק דיר פאַר די זיסע אייניקלעך וואָס דו האָסט מיר געגעבן!

דער לימוד פון די מעשה איז, אַנשטאט זיך צו בייזערן אויפ'ן אייניקל אַז ער האָט איהם צובראָכן די מצות אין דער סדר נאַכט, האָט ער געדאַנקט דעם אויבערשטען פאַר די זיסע אייניקלעך וואָס ער האָט איהם געגעבן.

נישט נאָר ווען עס ווערט געבוירן אַן אייניקל דאַרף מען דאַנקען דעם אויבערשטען דערפאַר, נאָר אויך ווען דאָס דאָזיגע אייניקל צוברעכט דיינע מצות, דאַרפסטו אויך דאַנקען דעם אויבערשטען פאַר דעם אייניקל וואָס ער האָט דיר געגעבן.

אַ יונגערמאַן אין ירושלים, וואָס האָט חתונה געהאַט צוויי וואָכן פאַר פסח, האָט געפונען אין דער סדר נאַכט אַ ווייצל אין די זופּ. האָט ער זיך געשריגן אויף זיין נייע פרוי, אַז די גאַנצע קוך איז טריפה, און צוגעגעבן אַז ער וויל גיין מיט איר צום רב, הגאון רבי שמואל סאַלאַנט זצ"ל, טראַכטנדיג אַז רבי שמואל סאַלאַנט וועט איהם געבן גערעכט קעגן איר, היתכן, זי האָט נישט אַכטונג געגעבן אַז ס'זאָל נישט פּאַסירן אַזאַ מכשול!

ווען דער גאון רבי שמואל סאַלאַנט האָט געהערט וואָס דאָ האָט פּאַסירט, האָט ער געפרעגט דעם נייעם יונגערמאַן, ווען ער האָט חתונה געהאַט. ווען ער האָט געענטפערט אַז ס'איז אינגאַנצן צוויי וואָכן פון דער חתונה, האָט דער גאון רבי שמואל סאַלאַנט איהם געזאָגט ער זאָל איהם דערלאַנגען זיין שטריימעל. רבי שמואל האָט אויסגעשאָקלט דעם שטריימל, און עס זענען אַראָפּגעפאַלן אַ סאַך ווייצלעך... האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז פאַר די חופה האָט מען באַוואָרפן דעם חתן מיט ווייצלעך, און ער האָט נישט בודק געווען דעם שטריימל פאַר פסח, און פון די ווייצלעך איז איינס אַריינגעפאַלן און זיין זופּ...

איך זיכער אַז ער וועט שנעל פּטור ווערן פון אַלע זיינע צרות[יט].

מלחמה לה' בעמלק מדר דר - גלייבען אז עס נישט דא קיין מקרה

דער "בני יששכר" טייטשט (אדר, מאמר ב', שקל הקודש, אות י', וכ"כ בספרו אגרא דכלה פ' בראשית) דעם פּסוק (בראשית ג, יח) "וקוץ ודרדר תצמיח לך" וגו'. ווען אדם הראשון האָט געגעסן פון עץ הדעת, איז געוואָרן אַן עירבוב, אַ אויסמישונג צווישן טוב און רע. אינעם פּסוק "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" (דברים ו, ד) [וואָס איז מרמז אויף אמונה אין השגחה פּרטית, אַז דער באַשעפער פירט די וועלט], איז דאָ אַ גרויסע דל"ת אין וואָרט "אחד". אין פּסוק (שמות לד, יד) "כי לא תשתחוה לאל אחר", איז דאָ אַ גרויסע רי"ש. דער דאָזיגער פּסוק איז מרמז אויף אמונה אין טבע, וואָס מענטשן מיינען אַז אַלעם איז בדרך הטבע, דאָס איז אַ בחינה פון עבודה זרה - אל אחר.

דער חילוק צווישן דעם אות דל"ת און דעם אות רי"ש, איז נישט מער ווי דער קוץ, דער שפּיץ פון אויבן. האָט דער אויבערשטער געזאָגט פאַר אדם הראשון נאָכ'ן חטא, יעצט וועט דיין הויפּט אַרבייט זיין, "וקוץ ודרדר", דער שפּיץ פון די דל"ת וואס איז אַנדערש פון רי"ש, די נקודה, דאָס איז דער עיקר עבודה פון אַ איד אויף דער וועלט - איבערצודרייען פון "אחר" צו "אחד" - דורך אמונה אין השגחה פּרטית.

דער חילוק אין צאָהל צווישן ד' (4) און ר' (200) איז 196 (קו"ץ). זאָגט דער פּסוק "וקוץ ודרדר" - דער קו"ץ (196) וואָס דאָס איז דער אונטערשיד צווישן ד' און ר' ("דרדר"), "תצמיח לך", דאַרף דער מענטש אויפשפּראָצן און איינוואָרצלען אין זיין מח און האַרץ.

על דרך זה, טייטשט דער "מנחת יצחק" (פּרשת תרומה, עמוד ש"י)[כ] דעם פּסוק (שמות יז, טז) "מלחמה לה' בעמלק מד"ר ד"ר", דער אַרבעט פון דער מענטש איז איבערצודרייען פונעם רי"ש ("אחר") צו אַ דל"ת ("אחד"), ווייל עמלק האָט דאָך געוואָלט אַריינברענגען אין אידן די כפירה צו מיינען אַז אַלעם איז אַ "מקרה", עס האָט זיך פּונקט אַזוי געטראָפן[כא].

דעריבער איז דאָס די מלחמה קעגן עמלק, "מדר דר", צו מאַכן פון דעם "אחר" אַן "אחד", אַז אַלעם איז פון דעם אויבערשטען. דאָס

יט. לויט די ווערטער פון "בית אהרן", פלעגט הגה"ח רבי זלמן בריזל ז"ל זאָגן בעת'ן מקיים זיין אַ מצוה, "ימח שמו", מיט די כוונה אויף עמלק. אַמאָהל ווען ער איז אַרויסגעקומען פון מקוה, ווען ער האָט צוגעבונדן זיינע שיך, האָט ער זיך צעשריגן: "ימח שמו, ימח שמו!".

האָט אַ איד וואָס איז דאָרט געשטאַנען, געפרעגט רבי זלמן'ען פאַרוואָס ער שעלט, אָדער ווער ווייסט צו עס האָט נישט עפּעס פאַסירט מיט רבי זלמן'ען... האָט רבי זלמן געזאָגט:

- זאָרג זיך נישט, עס האָט גאָרנישט פאַסירט מיט מיר... נאָר וויבאַלד עס ווערט גע'פסק'ענט אין שולחן ערוך (או"ח סימן ב' סעיף ד') אַז מען דאַרף צובינדן די שיך אויף אַ געוויסן אופן, און דער "בית אהרן" שרייבט דאָך אַז ביים טוהן אַ מצוה דאַרף מען אין זינען האָבן אויסצומעקן דערמיט דעם זכר פון עמלק ימש"ו, וועגן דעם שריי איך אויס: "ימח שמו"!

כ. ובספרו מנחת יצחק (פּרשת ויקרא) הביא פירוש זה בשם הייטב לב פרשת דברים עה"פ ראה נתן ה"א לפניך וגו'.

כא. אַזוי שטייט אין מדרש (אסת"ר פ"ח, ה) אויפ'ן פּסוק (אסתר ד, ז) "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו", "אמר להתך, לך אמור לה (לאסתר) בן בנו של "קרהו" בא עליכם, הדא הוא דכתיב (דברים כה, יח) "אשר קרך בדרך".

איז אויך דער ענין פון "סדר" נאַכט אין פסח, סד"ר ראשי תיבות ס'וד ד'לת ר'יש. דער סוד פון איבערדרייען די רי"ש צו אַ דל"ת - "וידעתם כי אני ה'" כב.

שבת זכור - אַ סגולה אויף קינדער

הרה"ק רבי צדוק הכהן פון לובלין זי"ע שרייבט (דברי סופרים, אות כט, ד"ה וידוע) "אז הזמן לפעול בקדושה לזרע יעקב הולדת בנים חיים וקיימים לעד, וכך קבלתי, כי בפרשת זכור שקורין לעמלק 'תמחה', מסתמא בקדושה נגדו ריבוי והוספה ושפע בניה". ווען מען לייענט פרשת זכור, איז דער זמן צו פועל'ן אַז עס זאָלן געבוירן ווערן לעבעדיגע אידישע קינדער, ווייל ווען מען לייענט "תמחה את זכר עמלק", ווערט פאַרמערט ביי די קדושה אַ גרויסע שפע אויף דער וועלט, פאַר אידישע קינדער.

דער הסבר דערפאַר איז - זאָגט רבי צדוק ווייטער, ווייל די גמרא זאָגט (מגילה ו.) אויפ'ן פסוק (יחזקאל כו, ב) "אמלאה החרבה", "אם מלאה זו חריבה זו" וכו', יעקב און עשו זענען קיינמאל נישט ברום המעלה אין דער זעלבער צייט, "כשזה קם, זה נופל", ווען יעקב אבינו הייבט זיך אויף, ליידט עשו אַ מפלה.

דעריבער, ווען מ'לייענט פרשת זכור, און מען בעהט פון דעם אויבערשטען ער זאָל אויסמעקן עמלק און זיינע קינדער, איז דער זמן מסוגל פאַר אידישע קינדער זיך צו מערן, און זוכה צו זיין צו קינדער עוסקים בתורה ובמצות, אמן.

כב. הרה"ק רבי אברהם יעקב זצ"ל פון סאַדיגורא, בעמח"ס "אביר יעקב" (אויף וועמען דער גערער רבי, הרה"ק בעל בית ישראל זצ"ל, האָט געזאָגט ביי זיין לויה אַז "אויב דער סאַדיגערער רבי האָט געהאַט אַ מנין חסידים, בין איך איינער פון זיי!"), האָט געוואוינט אין תל אביב, נישט ווייט פון דער "יבנה שוהל". ער האָט זיך געפירט צו קערן די גאַס אין פאָרנט פון זיין בית המדרש, יעדן טאָג.

די סיבה דערפון איז געווען, ווייל אין חודש אדר שנת תרח"ץ, ווען די דייטשן ימ"ש האָבן אָקופירט עסטרייך, האָבן זיי באַפוילן די אידן פון ווינע צו קערן די גאַסן, האָט דער סאַדיגערער רבי מקבל געווען אויף זיך, אַז אויב ער וועט זוכה זיין געראַטעוועט צו ווערן פון די רשעים און אַרויפקומען קיין ארץ ישראל, וועט ער קערן די גאַס אין ארה"ק, כמאמר הכתוב (תהלים קב, טו) "כי רצו עבדיך את אבניה, ואת עפרה יחוננו".

דערציילט מען, אַז ווען דער סאַדיגערער רבי האָט - אויפ'ן באַפעל פון דעם נאַצי ימ"ש - געדאַרפט קערן די גאַס, האָט ער געזאָגט:

- רבונו של עולם! דער גוי (וואס הייסט מיך קערן די גאַס) איז דיינער! איך, דער איד (להבדיל) בין אויך דיינער! דער בעזים איז אויך דיינער, און אויך די גאַס איז דיין גאַס. קומט אויס, אַז "דיין גוי, האָט באַפוילן פאַר דיין איד, צו נעמען דיין בעזים, און קערן דיין גאַס", און דערפאַר טוה איך עס מיט אַ פרייליך האַרץ, ווייל אַלעס איז דיינס. (ער האָט געמיינט צו זאָגן, "איך טוה עס נישט פאַר'ן גוי, נאָר פאַר'ן באַשעפער).

דער לימוד לענינינו: מיר אַלע האָבן אַ "גוי", און אַ "גאַס", און אַ "בעזים", און אַ "איד", מיר פאַרגעסן אָבער אַז דער גוי און דער "איד" און דער "בעזים", און די "גאַס" - אַלעס איז דעם אויבערשטען'ס!

בס"ד

שוב ניתן להשיג!

נערך ונלקט
מתוך תוכן
דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ
רבי אברהם אלימלך
בידרמן שליט"א

הפצה: היכלי תורה
1800-22-55-66

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים